

שיעורו השבועי של מרן הראשון לציון
הרב יצחק יוסף שליטי"א
 בנושאים אקטואליים בתוכנית "קבלת שבת"

מוסדות "חזון עובדיה" יישוב אדם
 פרשת ראה תשפ"ד | 394

כתיבה: הרב מרדכי גור
 עריכה: הרב יהונתן חדד

עין יצחק

דינים והנהגות לבין הזמנים

ובו יבואר בסייעתא דשמיא:

דיני ברכות הראיה: בנהרות שונים בארץ. במערות נטיפים. בים המלח. ים הכנרת וים התיכון ונוסח הברכה בים התיכון.

מערת נטיפים

לפי המבואר לעיל, שאין לברך 'עושה מעשה בראשית' על דבר שלא נעשה מששת ימי בראשית, אין לברך על מערת נטיפים, 'עושה מעשה בראשית'. כיון שנעשית לאחר ששת ימי בראשית, כפי הידוע מהחוקרים שהנטיפים והזקיפים מתהווים ע"י מרוצת השנים. וכשם שלא מברכים על כל הנהרות הנ"ל.

זהירות מדברי כפירה

דרך אגב, כאן המקום לעורר, על דברים חמורים שאומרים המדריכים במקומות אלו (מערת נטיפים), שהנטיפים נעשים במשך מליוני שנים או מאות אלפי שנים. עפ"ל שזה נגד אמונתנו אמונת ישראל הבוררה, שאנו נמצאים באלף השישי לבריאת העולם. והעולם נברא לפני ה' אלפים ושבע מאות שבעים וארבע שנים, וח"ו לומר 'מליוני שנים'. וצריך להעיר למדריך או למדריכה כאשר אומרים כן, 'גברת, זה נגד האמונה שלנו, ולא לומר כן'. ולא לתת להם לדבר כאפיקורסים.

ים המלח

נחזור למה שפתחנו שאין לברך על נהרות שנתחדשו. מטעם זה, אין אנו מברכים גם על ים המלח, כיון שאינו מששת ימי בראשית, אלא ממהפכת סדום. וכמ"ש רש"י בפרשת לך לך (פרק יד פ"א), עמק השדים הוא ים המלח. לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח. (וראה שם בשפתי חכמים). וכמ"מ במדרש (בר"ר פרשה מב ס"ו וילקוט שמעוני שם): 'הוא ים המלח'. לא היה שם ים, אלא צנורות היאור נתבקעו ונעשו ים. הדא הוא דכתיב בצורות יאורים בקע. וכן פסק להלכה בהליכות שלמה (מהגרש"ז איוערבאך. תפילה. עמ"ר רפז) שאין מברכים עושה מעשה בראשית על ים המלח. וכ"כ בס' נימוקי או"ח (סי' רכח) שאין לברך על ים המלח. (אך מטעם אחר). וכ"פ בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן מז). ובספר וזאת הברכה (עמוד קנה) הביא כן בשם הגאון רבי פנחס שיינברג זצ"ל. ועוד.

אמנם היעב"ץ במור וקציעה (סי' רכח) כתב שיש לברך על ים המלח, וכן משמע מהגאון תפארת ישראל עמ"ס פרה (פ"ח בועז סק"ד). אבל להלכה, אין לברך על ים המלח 'עושה מעשה בראשית' ושוא"ת עדיף וסב"ל. וטוב שיהרהר שם ומלכות בלבן.

אמנם על ים הכנרת שהיה מששת ימי בראשית, יש לברך 'עושה מעשה בראשית'.

הערה על הספר 'אור לציון'

ואמנם בספר אור לציון (ח"ב) כתב, שיש לברך על מערת הנטיפים עושה מעשה בראשית. אולם לפי כל מה שביארנו יש בזה משום ברכה לבטלה. וצ"ע איך כתבו כן שיש לברך בשם ומלכות. ועכ"פ

שאלה: המבקר בטבריה, ורואה את ים הכנרת. וכן הרואה את ים המלח, או הרואה את הים התיכון, האם מברך על ראייתם? וכן הרואה את מערת הנטיפים, או הרים וגבעות נחלים ונהרות, האם צריך לברך על ראייתם?

תשובה: בגמרא ברכות (נד. ונט): מבואר, שהרואה נהרות מברך 'עושה מעשה בראשית'. והנה בשו"ע (סי' רכח ס"ב) כתב, שלא על כל הנהרות מברך, אלא דוקא על ד' נהרות. שהם גיחון, פישון, חדקל, ופרת. וכ"כ רבינו אשר בר חיים (אחד מהראשונים בספר הפרדס עמ' עא) בשם רבי משה בר שניאור. וכ"כ גם התוס' (ברכות נד סו"ע א). וביאר מהרש"א שם שד' נהרות אלו, הם מששת ימי בראשית, ולא שינו אותם, וע"כ אפשר לברך עליהם. ומשא"כ שאר נהרות אפשר ששינו אותם. וע"כ א"א לברך עליהם 'עושה מעשה בראשית'. וכיוצ"ב כתב הגאון ממונקאטש בנימוקי א"ח (סי' רכח).

וראה עוד בגמרא (שם נט): אמר רמי בר אבא א"ר יצחק, הרואה פרת אגשרא דבבל אומר ברוך עושה בראשית. והאידיא דשנויה פרסאי מבי שבור ולעיל, רב יוסף אמר מאיהי דקירא ולעיל. ע"כ. ופירש רש"י שם, שמגשרא דבבל קים להו שלא נשתנה מהלכו על ידי אדם, אבל משם והלאה נשתנה מהלכו. ואח"כ שינו אותו הפרסיים גם קודם לכן. ולכן א"א לברך עליו 'עושה מעשה בראשית'. הרי מבואר מהגמרא שא"א לברך בדבר שנתנה על ידי אדם מימי בראשית. ופסק כן בשו"ע (שם), 'והוא שלא נשתנה מהלכם ע"י אדם'. וביאר שם במ"ב (סק"א), ששבו של מקום הוא, שאמנו מכירין היום דבר שאנו יודעים שהמקום בראו מששת ימי בראשית ועדיין הוא קיים. וכ"מ בריטב"א. ובאבודרהם. ע"ש.

גם הרמ"ע מפאנו (אלפסי זוטא פרק הרואה דף לא סע"א) כתב, שדוקא בד' נהרות הללו מברכים. אולם המג"א (סי' רכח) חולק, וסובר דה"ה בכל נהרות שהם גדולים כאלו. וזכה לכוון למ"ש בסידור רס"ג (עמ' צא), שכתב לברך גם על הנילוס, שהוא נעשה בידי אדם, ואינו מששת ימי בראשית. ומשמע כהמג"א. וע"ע בשו"ת עמודי אש (סי' ב אות טו). להלכה יש בנידו"ד מחלוקת. ומפשט השו"ע משמע שאין מברכים על שאר נהרות. וכדעת כל הפוסקים הנ"ל. ולכן כיון שכלל גדול בידינו, ספק ברכות להקל, אין לברך על שאר נהרות, כגון ההולך לנחל ירקון, יהודיה, בניאס, זויתן, עין גדי, אינו מברך שום ברכה. ורק אם רואה אחד מהד' נהרות הנ"ל מברך.

הרים וגבעות

בברכות (שם) איתא שאם רואה הרים וגבעות שגבוהים ביותר, שאדם מתפעל מהם מרוב גובהם מברך עליהם בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית. (ראה חזון עובדיה עמ' טע).

להלכה יש להזהר ולהזהיר שלא לברך שלא להכנס לספק ברכה לבטלה.

ברכה על הים התיכון

הרואה את ים התיכון, מברך שעשה את הים הגדול. ואם היה בים התיכון, ובירך שעשה את הים הגדול, ואח"כ נסע לטבריה, וראה את הכנרת, חוזר ומברך 'עושה מעשה בראשית'.

מין בשולחן ערוך (סי' רכח ס"א) כותב, על הים הגדול 'והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים' אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול. ע"כ. ובמשנה ברורה (סק"ב) הביא, שהרבה אחרונים חולקים ע"ז, וס"ל, שדוקא על ים האוקיינוס מברכים שעשה את הים הגדול, אבל לא על הים התיכון. ובשער הציון שם הביא שכ"כ הרע"ב והפרישה והמג"א והגר"א בשנות אליהו והתוס' יו"ט ועוד.

אולם מרן החבי"ב בכנסת הגדולה כתב להשיג בחריפות על התי"ט (שכתב לחלוק על מרן בזה), וז"ל בקצור: ושירי ליה מריה שכתב על מרן המחבר שלשון הרא"ש הטעהו. ולא ירד לסוף דעתו של מרן, ואילו

היה יורד לסוף דעתו היה רואה שכל דברי השו"ע נכונים וישרים. ע"ש בדבריו. ומסקנתו שיש לברך על הים התיכון 'שעשה את הים הגדול'. וכ"כ במור וקציעה (סי' רכח). ושדעת השו"ע כדעת הרמב"ם.

וכן מבואר מדברי רבינו אברהם בן הרמב"ם בס' המספיק לעובדי השם (עמ' רמט). וכ"כ הלבוש. ומרן החיד"א בחיים שאל (ח"א סי' לט אות ט). שגם ים התיכון נקרא הים הגדול. ושכן מוכח ממה שכותבים בגיטין בארץ, 'דיתבא על כיף ימא רבא'. הרי שנקרא הים הגדול. וכ"מ בעוד אחרונים. (ראה חזו"ע ברכות עמ' תסח).

ובהגלות נגלות כל דברי הפוסקים הנ"ל, יש לברך על הים הגדול 'שעשה את הים הגדול'.

סיכום הדינים

הרואה את ים התיכון, מברך 'שעשה את הים הגדול'.

הרואה את ים הכנרת, מברך 'עושה מעשה בראשית'.

הרואה את ים המלח אינו מברך.

וכן הרואה שאר נהרות כגון ה'בניאס' 'עין גדי' וכיוצא בהם אינו מברך בשם ומלכות.

העלון להצלחת התורם היקר רחמים לוי (רמי לוי) ובני משפחתו
להנצחת העלון הבא לעילוי נשמת יקירך m0507497878@gmail.com

מהנעשה במוסדות "חזון עובדיה" ביישוב אדם

מפעילות המוסדות:

כולל אברכים | כולל יום שישי | כולל בעלי בתים | מדרשיה לנוער | מדרשיה לבנות | ארגון בני הישיבות | ארגון הילדים בן מלך

גם ארצה יכול להיות חלק מפעילות המוסדות!

לתרומות: עמותת חזון עובדיה שע"י מרכז רוחני תורני תל ציון - בנק מזרחי טפחות סניף 591 מ"ח 105767

לקבלת העלון במייל ולכל הארה והערה:
m0507497878@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור בכל יום שישי בשעה 15:40
ברשת מורשת ובשידור חוזר בטלפון: 0799165000